

*Мінгазутдінова Г.І.
аспірантка КНУ ім. Т.Г.Шевченка*

СПІВРОБІТНИЦТВО США З ДЕРЖАВАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ МІЖНАРОДНОМУ ТЕРОРИЗМУ ТА ПІДТРИМКИ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ В АФГАНІСТАНІ (2001 – 2014 рр.)

Анотація. У статті розглянуто проблематику становлення Афганістану як епіцентру міжнародного тероризму на поч. ХХІ ст., сформульовано інтереси Вашингтону в протидії афганській загрозі в регіоні та світі, розкрито суть співробітництва США із країнами Центральної Азії щодо боротьби з тероризмом після подій 11 вересня 2001 року.

Ключові слова: Афганістан, міжнародний тероризм, військове співробітництво, Центральна Азія, Джордж Буш-молодший.

Постановка проблеми. Після подій 11 вересня 2001 року світ зіткнувся з новим видом загрози — міжнародним тероризмом. Найсильніша та найвпливовіша держава світу, США, вперше за 100 років відчула власну уразливість перед несподіваним та потужним супротивником. Разом із світовою спільнотою Вашингтон розпочинає хрестовий похід проти терористичної загрози не лише задля відстоювання власних національних інтересів, а й для збереження миру та безпеки в усьому світі. Одним з найважливіших союзників США в цій боротьбі стають центральноазійські держави — сусіди Афганістану.

Актуальність дослідження. 16 жовтня 2015 р. Президент США Б.Обама оголосив про подовження строку перебування американських військ в Афганістані до 2016 року та про збільшення контингенту в 2017 році «в рамках антитерористичної операції, як це було раніше» [1]. Дана стаття пропонує розгляд попередніх позицій Вашингтону стосовно контртерористичної діяльності по відношенню до цієї держави.

Зв'язок авторського доробку із важливими науковими та практичними завданнями. Пропоноване дослідження є складовою проблематики, що розробляється в рамках наукової розвідки кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн КНУ ім. Т.Г.Шевченка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання про роль Центральної Азії в контртерористичній діяльності Вашингтону та країн-союзників протягом останніх років ставилося в роботах американських (Дж.Нікол [2], Т.Крамбс [3],

К.Гладстон [4], Б.Рубін [5]), українських (О.Тригуб [6]), близькосхідних (А.Фараджирад, Дж.Хансарі [7]), російських (О.Казанцев [8], О.Князев [9], Д.Дорофеев [10]), східноазійських (М.Мішра [11]) авторів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У статті розглядається, серед іншого, питання про адміністративну перебудову роботи Державного департаменту США щодо Центральної Азії у зв'язку з програмою боротьби із міжнародним тероризмом. Також стаття пропонує оглянути попередні військові контакти Вашингтону із країнами Центральної Азії як майбутнє підґрунтя для антитерористичної співпраці.

Новизна. На основі використаних джерел узагальнено основні напрямки діяльності Адміністрації США по відношенню до Центральної Азії та Афганістану до та після подій 11 вересня 2001 року, розглянуто діалектику військових зв'язків країн Центральної Азії та США до означених подій.

Загальнонаукове значення. Стаття аналізує результативність діяльності Вашингтону в центральноазійському регіоні в рамках антитерористичної операції в Афганістані, розкриває ступінь впливу США на формування центральноазійськими країнами зовнішньополітичної поведінки у зв'язку з афганською загрозою.

Викладення основного матеріалу. Мабуть, найбільш суттєвим ходом американського керівництва на початку ХХІ ст. на рівні глобальної політики стало оголошення «хрестового походу» проти найнебезпечнішого інтернаціонального явища сучасності — міжнародного тероризму. 20 вересня 2001 року в своєму зверненні до Конгресу Дж.В.Буш наголосив, що відтепер кожна нація має зробити вибір, на чий бік стати у війні проти тероризму — «обирайте, ви з нами чи з терористами» [12]. За рівнем міжнародної загрози, за словами Президента, надихачі подій 11 вересня знаходилися на одному щаблі з Третім Райхом та СРСР [13, с. 766]. Ойкумена міжнародного тероризму в особі руху «Талібан», що контролював майже всю територію Афганістану,

остаточно була визнана одним з головних джерел регіональної та глобальної дестабілізації [8, с. 171]. Після терактів 11 вересня 2001 р. витрати на оборону США стрімко зросли. До початкових 328 млрд. дол. США. на бюджет 2002 року додалися ще 36 млрд. дол. США., а військовий бюджет на 2003 рік зріс на 48 млрд. дол. США, що стало найбільшим процентом вливання коштів у оборону США з 1981 року [14, с. 61].

Після прийняття РБ ООН Резолюції № 1368 «Загрози міжнародному миру та безпеці, завдані терористичними актами» [15] до Афганістану було відправлено американський військовий корпус [16, с. 3]. Нарешті, 12 вересня 2002 року Дж.В.Буш підписав «Акт підтримки свободи в Афганістані» [17]. Як зазначив у тому ж році Держсекретар США К.Пауелл, світова спільнота погодилася виділити близько 4,5 млрд. дол. США на відбудову Афганістану по завершенню боротьби з Аль-Каїдою та Талібаном. [18, iii] Відтак головним місцем протиборства демократичних сил та міжнародного тероризму наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст. було оголошено Афганістан.

Саме ця країна із самого початку свого існування 1747 року за рахунок свого географічного положення становила інтерес для світової спільноти як на Сході, так і на Заході. Утворившись в якості окремої території після загибелі правителя Ірану Надір-шаха, Афганістан являв собою вільне князівство-альянс пуштунських племен із столицею в Кандагарі під керівництвом колишнього полководця покійного іранського владика Ахмад-хана. У якості країни-буфера для провідних гравців ХІХ ст., Великої Британії та Російської імперії, Афганістан відомий з часів підписання угоди Кларендона-Горчакова 1873 року [19] та з встановлення т.зв. «лінії Дюранда» 1893 року. Згідно з умовами 1893 року було визначено південний та південно-східний кордони Афганістану, що, однак, залишили ряд пуштунських племен (зокрема тих, що проживали на територіях Свату, Чагеху та Чітралу) поза новоствореними межами країни [20].

Повноцінну політичну незалежність Афганістан виборов у 1919 році після виснажливої війни з Великою Британією, що погодилася визнати Афганістан згідно з власних політичних міркувань. Подальша історія Афганістану протягом ХХ століття ознаменувалася такими політичними подіями, як утвердження республіки, громадянська війна, поява сил джихаду та утвердження моджахедів.[7, с. 30] Також зазнав певних геополітичних змін і статус Афганістану як буферної зони: після виведення британських військ з Індії 1947 року країна стала південним кордоном, що закривав радянський Союз від «зовнішніх втручань» [9, с.17].

Після занепаду короля Захір-шаха 1973 року Афганістан на шість років поринув у внутрішню нестабільність, яку СРСР вирішив переломити на свою користь, увівши в 1979 році до країни війська з метою створити лояльний до Москви афганський уряд. Ця спроба, однак, виявилася справою занадто важкою та коштовною, тож через 10 років війська було виведено, тоді як Афганістан знову опинився у вирії громадянської війни, а потім потрапив під контроль руху Талібан; на території Афганістану розгорнув свою діяльність джихад. Одним з найбільш яскравих представників афганського джихаду в подальшому став міжнародний терорист №1 У.Бен Ладен, який не в останню чергу став причиною американського економічного ембарго проти керівництва Афганістану з санкції У.Клінтона [9, с. 70].

Таким чином, внутрішні події в Афганістані наприкінці 1970-х рр. ХХ ст. — поч. ХХІ ст. принципово змінили загальну систему регіональної безпеки. Адже, як зазначив президент Узбекитану І.Карімов, внутрішня напруга (зокрема, всередині самого Афганістану) рано чи пізно вийде за колишні рамки та «перекинеться на територію суміжних країн» [9, с. 10]. Важливість Афганістану в першу чергу для Азії наголосила і Держсекретар США при адміністрації Дж.В.Буша К.Райс. За її словами, стратегічно важливим елементом Афганістану як складової світової політики є його географічне положення, оскільки країна, що межує з Пакистаном та Індією на півдні, Центральною Азією на півночі та Іраном на заході здатна змінити весь азійський регіон [21, с. 313].

Ще за часів адміністрації Клінтона ця країна, левову частку якої з 1994 року контролював рух Талібану, розглядалася як потенційний чинник внутрішньої загрози регіонові. Після атак американського посольства в Кабулі у серпні 1998 року адміністрація президента починає розглядати Афганістан виключно крізь призму тероризму [5, с. 38]. Тож першим і основним питанням щодо Афганістану стає занепокоєння діяльністю Талібану та особисто У.Бен Ладеном. Із приходом до влади Б.Обами важливість афганських земель як «основного бастиону» боротьби з тероризмом було вкотре підкреслено [22]. Після відведення американських військ з Іраку саме Афганістан залишиться головним місцем протистояння для самих США та їхніх союзників по боротьбі з міжнародним тероризмом, а для продовження т.то спроможності діяльності в Афганістані зв'язки США із державами регіону є одними з пріоритетних [23].

За рахунок географічного положення п'ять колишніх радянських центральноазійських республік являли собою один з основних форпостів війни

проти тероризму на теренах Афганістану. Адже три з п'ятьох мають спільний кордон з Афганістаном, а також усі п'ять держав у різному співвідношенні мають зв'язки з епіцентром боротьби з тероризмом на мовному, культурному, історичному, політичному та етнографічному рівнях.

Країни Центральної Азії не могли залишитися осторонь афганського питання ще й на тому ґрунті, що неспокій в Афганістані мав опосередкований вплив на внутрішнє становище справ регіону: чим довше триватиме безконтрольне становище Афганістану, тим вища небезпека повстанських рухів та зростання нелегального обороту наркотиків на території самої Центральної Азії. Не в останню чергу нормалізація афганського питання мала для Центральної Азії й економічний зиск: Афганістан — зручний та практично безальтернативний шлях до торгівлі із Південною Азією.

Географічне положення самого Афганістану не в останню чергу спонукало й Північноатлантичний альянс звернути більшу увагу на країни Центральної Азії [24, с. 91]. Адже в рамках операції Міжнародних сил сприяння безпеці 2001 року НАТО активно залучився до афганської проблематики. У 2004 році на Стамбульському саміті було оголошено про необхідність звернути увагу на співробітництво із країнами Центральної Азії та Північного Кавказу [25].

Відтак п'ять центральноазійських держав долучилися до боротьби з тероризмом в якості незамінного елемента регіональної та глобальної безпеки. Зі свого боку Вашингтон удався до ряду адміністративних кроків, що офіційно виводили Центральну Азію на важливий щабель як в питанні геополітики, так і в проблематиці боротьби з тероризмом, що становило важливу частину національних інтересів США. У рамках перебудови глобальної стратегії США після 11 вересня 2001 року та для закріплення геополітичного курсу Вашингтону по відношенню до Афганістану та Центральної Азії К.Райс ініціювала включення профілів п'яти центральноазійських країн до юрисдикції Державного Департаменту з питань Східної Азії (раніше питаннями Центральної Азії в Держдепі видав Департамент з питань Європи, що, на думку Райс, являло собою пережиток відносин з радянським Союзом) [21, с. 313]. Також у комітеті з зовнішньої політики Сенату США було засновано підкомітет з питань Близького Сходу та Центральної Азії [10, с. 15].

Зі свого боку керівництво центральноазійських держав висловило прагнення щодо підтримки діяльності Вашингтону на ґрунті антитерористичної боротьби. Як зазначив Держсекретар Адміністрації Дж.В.Буша К.Пауелл, «центральноазійські країни-сусіди Афганістану готові допомогти

Сполученим Штатам знищити терористичну мережу Бен Ладена». [26] Заступник Держсекретаря Дж.Болтон також підкреслив, що країни Центральної Азії погодилися надавати допомогу в антитерористичній діяльності США щодо Афганістану всіма імовірними засобами [26].

Взаємодія із американським військовим сектором розпочалася на багатьох рівнях: по-перше, ряд військових баз було відкрито американцями на територіях Таджикистану, Киргизстану та Узбекистану; по-друге, американці отримали доступ до вже існуючих внутрішніх баз у Казахстані та Туркменістані та дістали право прольоту своїх військових літаків через повітряний простір цих країн; по-третє, зріс процент та рівень обміну розвідувальними даними між американськими та центральноазійськими військовими; та, по-четверте, формування американсько-центральноазійської антитерористичної коаліції включало ряд візитів на вищому рівні до держав Центральної Азії [11, с. 83]. У цілому адміністрацією Дж.В.Буша було проведено й ряд фінансових вливань в економіку п'яти центральноазійських країн в галузі ВПК: Узбекистан, наприклад, отримав на відповідний розвиток близько 300 млн. дол. США у 2001 році, а завдяки американській фінансовій допомозі в Казахстані 2003 року розпочалося будівництво військової бази в одному з найбільш заможних в сировинному плані міст — Атирау [8, с. 172].

Зазначимо, що двосторонні відносини між США та країнами Центральної Азії у військовій сфері не починають свій відлік безпосередньо з подій 11 вересня 2001 року. Насправді взаємодія з регіоном розпочалася як мінімум роком раніше, коли Вашингтон встановив військові відносини з Казахстаном, Киргизстаном та Узбекистаном. У вересні 2000 року генерал армії США Т.Френкс, майбутній очільник афганської кампанії, відвідав країни Центральної Азії з метою встановлення поглибленого військового співробітництва (однак на той момент підтримки в регіоні не знайшов) [27].

Військовий інтерес до Афганістану як невід'ємної складової центральноазійської політики США також не був новацією для Вашингтону. Адже адміністрації й Клінтона, і в подальшому Буша-молодшого пильно розглядали Афганістан з великої кількості причин. Насамперед важливими для Вашингтону були вже зазначена географічна спорідненість Афганістану з Центральною Азією та військові бази на його території та в країнах-сусідах, що мали на меті виявити наступні політичні кроки Ірану, Китаю та Росії в регіоні [11, с. 79].

Завдяки допомозі країн Центральної Азії рух американських військових контингентів та несмертельних видів зброї на територію Афганістану суттєво полегшився. Зі свого боку

Казахстан зробив суттєвий внесок у справу співпраці щодо антитерористичних заходів по Афганістану: серед доробку цієї центральноазійської країни відкриття внутрішніх аеродромів для американських військових літаків у рамках операції «Нескорена свобода», допуск військових до роботи в шпиталях та штаб-квартирі Міжнародних сил сприяння безпеці, узгодження плану щодо постійного надання гуманітарної допомоги тощо. У 2001 році США та Казахстан уклали договір про нове стратегічне партнерство (першим був договір 1997 року). Починаючи з липня 2002 року літаки Повітряних збройних сил США отримали право на використання аеропорту в Астані для заправки та приземлення; також для військових повітряних операцій було залучено аеродром Чімкент на півдні країни. Крім того, 15 листопада 2011 р. саме в Казахстані відбулася XII сесія Міжнародної контактної групи, що діє в рамках Боннських домовленостей по Афганістану [28].

Активно долучився до антитерористичних операцій Киргизстан. За словами Президента А.Акаєва, надання своєї території для коаліційних сил забезпечило Киргизстану додаткову лінію захисту від міжнародного тероризму [14, с. 245]. Не маючи спільного кордону з Афганістаном, Киргизстан, однак, погодився на розміщення американських військ на своїй території для проведення операції та став єдиною центральноазійською країною, що відкрила біженцям з Афганістану кордон. У грудні 2001 року парламент Киргизстану ухвалив Угоду про статус сил, що зробило країну повітряною ойкуменою американських збройних сил в рамках військової операції в Афганістані: на території Киргизстану знаходилася найбільш важлива військово-повітряна база Манас, що її було відкрито для американських військ згідно з даною угодою. Цей пункт неподалік Бішкеку виконував як транзитну функцію, так і функцію заправної станції для військових літаків НАТО та пункт медичної евакуації. Всього на території Киргизстану нараховувалося 52 аеродроми, проте лише Манас за параметрами злітної полоси та здатністю приймати міжнародні військові рейси відповідав інтересам Вашингтону в рамках операції в Афганістані [29].

Станом на 2002 рік Манас приймав близько 2000 військових об'єднань зі США та ще восьми країн антитерористичної коаліції [2, с. 2]. В 2006 році керівництво Киргизстану домоглося від Вашингтону збільшення фінансування Манасу з 2 млн. дол. США на рік до 17,4 млн. дол. США на наступні п'ять років експлуатації; [2, с. 4] у 2010 році уряд США надав керівництву Киргизстану 123, 5 млн. дол. США для підтримки спроможності Манасу [3, с. 7]. Фактично всі

формування антитерористичної коаліції використовували Манас в якості транзитного пункту. У 2009 році Президент К.Бакієв виступив з ініціативою закриття Манасу, однак Вашингтону вдалося подовжити строк експлуатації бази. Тим не менш, наприкінці 2014 р. Базу було офіційно ліквідовано.

За словами Президента Таджикистану Е.Рахмона, співробітництво країни зі Сполученими Штатами проти тероризму, екстремізму, нелегального наркотрафіку та організованої злочинності є вкрай важливим [3, с. 12]. Із самого початку діяльності Талібану як контролеру Афганістану керівництво Таджикистану засуджувало цей режим, тож із оголошенням антитерористичної міжнародної операції надало необхідну підтримку США та союзникам в даному напрямку. Разом із Узбекистаном Таджикистан фактично став головним форпостом США в афганській проблематиці; саме в цих двох країнах Вашингтон розмістив свої військові формування. Крім того, Таджикистан став військовою опорою для коаліційних військ, в основному за рахунок використання аеродрому в Кулябі на півдні країни.

Звичайно, Таджикистан здійснював участь в антитерористичних заходах під патронатом США не без вигоди для себе: по-перше, військова допомога Вашингтону грала на користь утвердження Таджикистану на міжнародній арені як потенційно привабливого гравця світової політики та борця з міжнародним тероризмом. По-друге, як зазначив лідер Демократичної партії Таджикистану, США як заможна країна, здатна забезпечити військову допомогу Душанбе, на відміну від Росії [14, с. 247]. Опосередковано підкріпити ці сподівання можна було, наприклад, тим, що ще у травні 2001 року Т.Френкс відвідав Таджикистан та запропонував військову допомогу «стратегічно важливій державі регіону, якою її вважає адміністрація Дж.В.Буша» [27].

На початку ХХІ ст. США оголосили Узбекистан основним стратегічним шляхом до Афганістану через т.зв. «Північну мережу поставок». Дана мережа включає ряд комерційних наземних та повітряних шляхів постачання не смертельних видів зброї з Європи до місць базування американських контингентів та контингентів Північноатлантичного альянсу на території Афганістану через Росію, Кавказ та Центральну Азію. Особливу увагу на цей шлях Вашингтон почав звертати в 2009 році [30]. Станом на 2011 рік тільки через ПМП проходило близько 75% відповідних вантажів наземним шляхом з усіх шляхів постачання зброї до Афганістану [30]. Загалом на всій відстані ПМП виділяють три основні шляхи: перший – з порту Поті (Грузія) через Баку та Каспій

до Центральної Азії; другий — з Риги через Росію, Казахстан та Узбекистан; третій — за маршрутом «Латвія — Росія — Казахстан — Киргизстан — Таджикистан — Афганістан». Головним вузлом транзиту зброї в Узбекистані на цих маршрутах виступав міст Хайратан через р. Амудар'я (колишній «Міст дружби») завдяки своєму вигідному розташуванню, що відкриває шлях до залізниці в бік Мазарі-Шаріфу [31]. У 1996 році цей залізнично-автомобільний шлях сполучення між Афганістаном та Узбекистаном було закрито, проте в грудні 2001 року він знову запрацював як основний потік постачання гуманітарної допомоги північному Афганістану та як збройний коридор для військ союзників [18, с. 29].

Також Вашингтон розпочав експлуатацію військової бази в Ханабаді поблизу Карші (точніше, цю колишню логістичну базу було модернізовано для потреб союзних військ [32, с. 206]), яка відіграла ключову роль у військових операціях в Афганістані. На цій базі було розміщено військові літаки армії США та близько 1000 військових Американської десятої гірської дивізії [4, с. 15].

5 жовтня 2001 р. Президент І.Карімов оголосив про відкриття повітряного простору Узбекистану для військових літаків США, однак відзначив, що аеродроми не знаходяться цілком та повністю під контролем американців. 13 жовтня того ж року між США та Узбекистаном було укладено угоду про встановлення двосторонніх відносин в галузі боротьби з міжнародним тероризмом, легітимізувавши таким чином залучення Узбекистану до боротьби з «чумою ХХІ століття» [14, с. 243]. 21 лютого 2004 року міністр закордонних справ Узбекистану С.Сафаєв наголосив на можливості утворення ряду постійних військових баз США на території держави. [33] Для подальшого розв'язання афганського питання за ініціативи І.Карімова в 2008 році було створено контактну групу ООН у форматі «6+3».

У цілому з військової точки зору Узбекистан став принциповим вузлом боротьби з тероризмом не випадково. Розвиваючи двосторонні відносини з цією країною ще з 90-х р. ХХ ст., Вашингтон встиг непогано вивчити внутрішній військовий потенціал Узбекистану. В 2000 році США дістали повноцінне уявлення про стан армії та аеродромів Узбекистану завдяки проведенню спільних навчань казахських, узбецьких та киргизьких військових в рамках програми НАТО «Партнерство заради миру». З 18 лютого 2012 року за ініціативою Держсекретаря Х.Клінтон було поновлено припинене у 2005 році постачання не смертоносних видів зброї зі США до Узбекистану з метою захисту збройних сил держави від можливих загроз з боку афганського кордону [3, с. 19].

На тлі двосторонніх взаємодій між Вашингтоном та урядами своїх центральноазійських сусідів Туркменістан виступає своєрідною білою вороною в контексті антитерористичних заходів. Так, з усіх пострадянських центральноазійських країн лише Туркменістан не підтримав дії антитерористичної міжнародної коаліції в Афганістані 2001 року. Крім того, в 2009 році Президент Г.Бердимухаммедов наголосив, що на території Туркменістану немає місця для існування іноземних військових баз [3, с. 15]. Єдиною формою співпраці з Вашингтоном щодо питань боротьби з міжнародним тероризмом, що зі свого боку запропонував Туркменістан, була пропозиція розмістити на території країни гуманітарний транзитний пункт. За словами журналіста та автора ряду ґрунтовних праць про Афганістан А.Рашида, дозвіл гуманітарної місії став усього другим приводом для появи «західних військ... (на цій території) з часів завоювань Олександра Македонського» [14, с. 239]. А посол Великої Британії у Туркменістані Ф.Уїлсон і поготів відзначив, що провадження такого політичного курсу є вірним та вигідним для Ашхабаду та свідчить про незалежність власних дій в рамках боротьби з тероризмом від сильніших міжнародних гравців [14, с. 248].

Не можна, однак, не зазначити, що згода центральноазійських країн долучитися до боротьби з міжнародним тероризмом під проводом США і в першу чергу з афганськими угрупованнями стала доволі ризикованим кроком. Адже в разі масових відтоків жителів прикордонних районів з боку Афганістану три держави — Узбекистан, Таджикистан та Туркменістан — могли опинитися у двоякому становищі. Вони також мимоволі могли стати притулком для представників радикальних ісламістських об'єднань, маючи на своїх прикордонних територіях внутрішні ісламські формування (зокрема, у Ферганській долині). За підрахунками ООН, великий відсоток з приблизно 1,5 млн. афганських біженців могли складати саме етнічно споріднені з народами Центральної Азії меншини [14, с. 240].

Важливим фактором залишалось й те, що велика частка етнічних узбеків та таджиків боролися проти Талібану в складі Північного Альянсу. При цьому з боку Талібану одразу пролунало попередження до керівництва Таджикистану та Узбекистану про «завдання ударів у відповідь» в разі приєднання останніх до антитерористичної кампанії. Попередження також містило нагадування про те, що міжетнічні зв'язки між Афганістаном, Таджикистаном та Узбекистаном не залежно від наявності чи відсутності збройних сил США в регіоні нікуди не подінуться [14, с. 240]. У рамках побоювань стосовно атаки талібів на прикордонні

області держав-союзників США існувала, зокрема, думка про те, що напад на Узбекистан може відбуватися з боку території Туркменістану, чий кордон мав вкрай гнучкий захист. Задля запобігання подібним нападам на туркменсько-узбецькому кордоні навіть довелося встановити додаткові КПП та замінувати ряд прикордонних ділянок [34].

Висновки. Таким чином, попри взаємовигідне співробітництво між США та колишніми радянськими республіками Центральної Азії військова операція в Афганістані являла собою яскраво виражений приклад принципу монети з двома сторонами: з одного боку, уряди чотирьох з п'яти центральньоазійських держав отримали широкі програми з фінансування власного ВПК, не говорячи вже про здійснення ремонтних робіт та вдосконалень вже існуючих військових стратегічних об'єктів (як це, наприклад, відбулося із аеродромом Манас у Киргизстані) та сформували вигідний міжнародний імідж своїх країн як упевнених борців з міжнародним тероризмом. З іншого боку, відкрита допомога Вашингтону в справі боротьби з Аль-Каїдою та Талібаном збільшила ризик дестабілізації в державах Центральної Азії, що межують з Афганістаном шляхом діяльності радикальних ісламських формувань та груп-прибічників Талібану (яскравий приклад — Ісламістський рух Узбекистану).

Перспективи використання результатів дослідження. Результат роботи направлено на подальше поглиблення розуміння діяльності Адміністрації Президента США в питанні протидії міжнародному тероризму, обґрунтування пролонгації дислокування союзних військ на території Афганістану, розгляд майбутніх вигод та загроз для країн Центральної Азії, що виступають прибічниками Вашингтону в антитерористичній кампанії в регіоні.

Література:

1. Jeremy Diamond. Obama's Decision to Delay Withdrawing Troops from Afghanistan, Explained. — Mode of Access: World Wide Web: <http://edition.cnn.com/2015/10/15/politics/obama-troops-afghanistan-withdrawal-delay-explainer/> (Viewed on October 21, 2015). — Title from the Screen.
2. Jim Nichol. Kyrgyzstan and the Status of U.S. Manas Airbase: Context and Implications./J.Nichol. — July 1. — 2009. — 11 p.
3. Timothy A. Krambs. Central Asia and the Afghanistan Security Dilemma: Amelioration, Retrograde, or Status Quo? Central Asia's Role in Regional Security Regarding Afghanistan after 2014./Timothy A.Krambs.// — The Quarterly Journal. — Spring 2013. — p. 1 — 27.
4. Cary Gladstone. Afghanistan Revisited./C.Gladstone. — Nova Science Publishers, Inc. — New York. — 2001. — 210 p.
5. Barnett R.Rubin. Afghanistan from the Cold War through the War on Terror./B.R.Rubin. — Oxford University Press. — New York. — 2013. — 528 p.
6. Тригуб О.П., Рижикова А.Ю. Сучасні доктрини та концепції зовнішньої політики США щодо Централь-

ної Азії. /Тригуб О.П., Рижикова А.Ю.// Молодий вчений. — №2 (17). — Лютий 2015 р. — с. 179 — 182.

7. Abdolreza Farajirad, Javad Khansari, Zahra Radmehr and Mohamad Darkhor. Terrorism in Afghanistan and Instability in Central Asia./ A.Farajirad, J.Khanasari, Z.Radmehr, M.Darkhor.//Central Asia and the Caucasus. — Volume 12. — Issue 3. — 2011. — p. 28 — 39.
8. Казанцев А.А. «Большая игра» с неизвестными правилами: мировая политика и Центральная Азия./Казанцев А.А. — М. — 2008. — 251 с.
9. Князев А. История афганской войны 1990-х гг. и превращение Афганистана в источник угроз для Центральной Азии./А.Князев. — Изд-во КРСУ. Изд-е 2-е, переработ. и доп. — Бишкек. — 2002. — 136 с.
10. Дорофеев Д.В. Центральная Азия в антитеррористической кампании Соединенных Штатов в Афганистане: геостратегическое измерение./Дорофеев Д.В.// Культура народов Причерноморья. — 2007. — № 122. — с. 14 — 17.
11. Manoj Kumar Mishra. Afghanistan and US Interests in Central Asia./M.K.Mishra.// Journal of Eurasian Studies. — Volume V. — Issue 3. — July-September 2013. — p. 78 — 91.
12. Address to a Joint Session of Congress and the American People. United States Capitol Washington, D.C. — Mode of Access: World wide Web: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html> (viewed October 16, 2015). — Title from the Screen.
13. James M.Lindsay. George W.Bush, Barack Obama and the Future of US Global Leadership./J. Lindsay.// International Affairs 87:4 (2011). — p. 765 — 779.
14. Global Responses to Terrorism. 9/11, Afghanistan and Beyond. /Edited by Mary Buckley and Rick Fawn. — Routledge, Taylor & Francis Group. — New York. — 2003. — 334 p.
15. Resolution 1368 (2001). Adopted by the Security Council at Its 4370th Meeting, on September 12, 2001. — Mode of Access: World Wide Web: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/82/PDF/N0153382.pdf?OpenElement> (viewed October 5, 2015). — Title from the Screen.
16. Ben Smith & Arabella Thorp. The Legal Basis for the Invasion of Afghanistan./B.Smith, A.Thorp./ Commons Briefing papers SN05340. House of Commons Library. — 2010. — 10 p.
17. Afghanistan Freedom Support Act of 2002. September 12, 2002. — Mode of Access: World Wide Web: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CRPT-107srpt278/html/CRPT-107srpt278.htm> (viewed October 7, 2015). — Title from the screen.
18. Patterns Of Global Terrorism 2001. United States Department of State. — May 2002. — 177 p.
19. H. V. Fitzhardinge. *The Establishment of the North-West Frontier of Afghanistan, 1884-1888*, Ph.D. dissertation, The Australian National University, Canberra, 1968. — Mode of Access: World Wide Web: [https:// digitalcollections.anu.edu.au/bitstream/1885/10657/2/02Whole_Fitzhardinge.pdf](https://digitalcollections.anu.edu.au/bitstream/1885/10657/2/02Whole_Fitzhardinge.pdf). (viewed October 19, 2015). — Title from the Screen.
20. Arwin Rahi. Why Durand Line Matters. — Mode of Access: World Wide Web: <http://thediplomat.com/2014/02/why-the-durand-line-matters/> (viewed October 17, 2015). — Title from the Screen.
21. Condoleeza Rice. No Higher Honor: A Memoir of My Years in Washington./C.Rice. — Broadway Paperbacks. — New York. — 2011. — 765 p.
22. Face The Nation — CBS News. — Mode of Access: World Wide Web: www.cbsnews.com/sections/ftn/main3460.shtml (viewed September 14, 2015). — Title from the Screen.

23. Remarks by Vice President Biden at the 45th Munich Security Conference. February 7, 2009. — Mode of Access: World Wide Web: <http://germany.usembassy.gov/events/2009/feb-biden-security/> (viewed September 4, 2015). — Title from the Screen.

24. Arif Bagbaslioglu. Beyond Afghanistan NATO's Partnership with Central Asia and South Caucasus: a Tangled Partnership? /A.Bagbaslioglu.// Journal of Eurasian Studies. — Hanyang University. — 5 (2014). — p. 88 — 96.

25. Istanbul Summit Communique. NATO Press Releases. — Mode of Access: World Wide Web: <http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-096e.htm> (viewed October 11, 2015). — Title from the Screen.

26. Barry Schweid. Powell Says Central Asian Nations Support Anti-Terrorism Campaign. — Mode of Access: World Wide Web: <http://lang.sbsun.com/socal/terrorism/0901/30/terror17.asp#> (viewed October 15, 2015). — Title from the Screen.

27. Paul Thompson. US Preparing for a War with Afghanistan Before 9/11, Increasing Control of Asia Before and Since. — Mode of Access: World Wide Web: <http://s3.amazonaws.com/911timeline/main/AAfghanwar.html> (viewed October 4, 2015). — Title from the Screen.

28. International Contact Group on Afghanistan held meeting of unprecedented level — Kazakh FM. — Mode of Access: World Wide Web: <http://inform.kz/eng/article/2419432> (viewed October 19, 2015). — Title from the Screen.

29. John C.K.Daly. Kyrgyzstan's Manas Airbase: A Key Asset in the War on Terrorism. — Mode of Access: World Wide Web: [http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=1002&tx_ttnews\[backPid\]=182&no_cache=1#.VhzhnCu5Wao](http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews[tt_news]=1002&tx_ttnews[backPid]=182&no_cache=1#.VhzhnCu5Wao) (viewed October 18, 2015). — Title from the Screen.

30. Central Asia and the Transition in Afghanistan. A Majority Staff Report Prepared for the Use of the Committee on Foreign Relations. United States Senate. One Hundred Twelfth Congress, First Session, December 19, 2011. — Mode of Access: World Wide Web: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CPRT-112SPRT71639/html/CPRT-112SPRT71639.htm> (viewed October 19, 2015). — Title from the Screen.

31. Sgt. 1st Class Pete Myers. Why Hairatan Gate Matters. — Mode of Access: World Wide Web: http://www.dvvelocity.com/articles/20111118why_hairatan_gate_matters/ (viewed October 19, 2015). — Title from the Screen.

32. Gregory Gleason. State Building in the Face of Insurgent Islam./G.Gleason.// Strategic Asia 2004 — 05. — p. 199 — 255.

33. Kazakhstan: Rumsfeld's Visit Underlines Growing Military Cooperation. /- Mode of Access: World Wide Web: http://www.defense-aerospace.com/articles-view/release/3/34448/usaf-reaffirms-backing-for-f_22-program-%28feb.-26%29.html (viewed October 20, 2015). — Title from the Screen.

34. Kenley Butler. Uzbekistan's Alliance with the United States: Benefits and Risks. — Mode of Access: World Wide Web: <http://cns.miis.edu/archive/wtc01/uzbek1.htm> (viewed October 19, 2015). — Title from the Screen.

Мингазутдинова Г.И. Сотрудничество США с государствами Центральной Азии по вопросам противодействия международному терроризму и поддержки военно-политической операции в Афганистане (2001 — 2014 гг.)

Аннотация. В статье рассмотрено становление Афганистана как эпицентра международного терроризма в начале XXI века, сформулированы интересы Вашингтона в противодействии афганской угрозе в регионе и мире, раскрыта суть сотрудничества США с государствами Центральной Азии в борьбе с терроризмом после событий 11 сентября 2001 года.

Ключевые слова: Афганистан, международный терроризм, военное сотрудничество, Центральная Азия, Джордж Буш-младший.

Galyna I. Mingazutdinova US — Central Asian Cooperation on International Terrorism Resistance and Supporting the Counter-Terrorist Operation in Afghanistan in 2001 — 2014.

Summary. The article reviews the process of terrorist epicenter shaping in Afghanistan in early XXI century. The Washington's interests on combating the Afghan menace are formulated. The essence of US — Central Asian cooperation on fighting against terrorism after 9/11 is revealed.

Key words: Afghanistan, international terrorism, military cooperation, Central Asia, George W.Bush.